

ცრიბუნა

ყოველდღიური საპოლიტიკო-სალიტერატურო გაზეთი „ცრიბუნა“ თვიურად ღირს 120,000 მ. სამკლავიარო განცხადება პირველ გვერდზე 300,000 მ.; უკანასკნელზე 200,000 მ. კანტორა ღიაა დღის 8—2 ს. რედაქციის ნახვა შეიძლება მხოლოდ 11—12 საათამდე. რედაქციის მისამართი—ტფილისი სასახლის ქუჩა № 6, ფოსტის ყუთი № 190, ტელეფონი 10—34.

1922 წ. იანვარის 18-ი
ბიზნისი
მთავარი რედაქცია თბილისში
1922 წ.

ჩვენის აზრით, სოციალიზმის განსტარება კანონდებლობის საშუალებით უკმაყოფილოა და აქ იმალება უმთავრესი განსხვავება ჩვენსა და სოციალ-დემოკრატებს შორის...

ჩვენის შეხედულებით, თუ დემოკრატიული რეჟიმი გადამდებია სოციალიზმის წესწესობილებად, იგი პარტიის კანონების კონსტიტუციის ძალა და პარლამენტის კანონმდებლობის საშუალებით კი არ მოხდება, არამედ ბუნებრივად სწავლადობის დანერგვის წყალობით, რეგულირების საშუალებით. (1904 წ.)

არჩილ ჯორჯაძე.

სიმართლის მოცეკვა

„ცის ქუხილით გაიხმა ქვეყნად სიკვდილი გმირისა“, თუმცა არავისთვის, ის მოულოდნელი არ იყო, მთელი საქართველო სულ-განბნული ყურს უდებდა ძვირფასი ავადმყოფის მისუსტებულ მაჯის ცემას. ყველა დარწმუნებული იყო, რომ მისი დღეები დათვლილია, რომ მისი მთელი სიყვარული და სიბრძნე ხული ეალერსება. წუთებს ვთვლიდით და აღსრულდა კიდევ ბუნების უსამართლობა...

„არჩილი გარდაიცვალა“. მოკლე დეკლამაციის-კადრებზე შემოიარა პატარა საქართველო. საგანგებოდ მოკლულ-მოკლულ ტურფა ქვეყანას გლოვის ზეწარი გადაეფარა. მუშა და ინტელიგენტი, ქალი და კაცი, განუჩივლად მიმართულები, როგორც თანამოაზრე, ისე მოპირდაპირე, გულწრფელად შეაწუხა ნიჭიერი პოლიტიკური მოღვაწის უღროოდ დაკარგვამ. საკვირველი პიროვნება იყო არჩილი. მან ერთად-ერთმა შეინარჩუნა პატივისცემა ყველას, ვისთანაც კი შეგობობდა, ან მტრობდა ჰკონია. იშვიათი მოვლენაა! მეტად სპეციალური პიროვნება, ნაზი, კეთილშობილი ხასიათის პატრონი, მუდამ გულწრფელი და ჟანგარი, ერთი და მშრომელი ხალხის სიყვარულით გატაცებული, ბრძოლაში პატიოსანი მოპირდაპირე, რომელიც არის დროს არ იკადრებდა მიემართა სოფელური ან დემოკრატიული სენისათვის, — აი რათ დამსახურა მან პატივისცემა საზოგადოების ყველა წრეში.

ძლიერთა უსამართლობა და მშრომელთა ჩაგვრა მის ძლიერ სტანჯვაზე. ამას ზედ ერთად ჩაგრა ეროვნული, სულის შემსუთავი, გამანადგურებელი, როგორც ჩაგრულ ერის ზეილი და ჩაგრული კლასის მომხრე, ის მთელი მისი არსებით განიცდიდა ორივე ხასიათის ჩაგვრას: ეროვნულსა და კლასობრივსაც. და ეძიებდა გამოსავალს. რა განათავისუფლებს, როგორც კლასს, ისე ერს? აი რა იყო განისარკვეო. ამ საკითხმა ორ ბანაკად გაყვა მოაზროვნე საქართველო.

ბურჟუაზიული-არისტოკრატიული მემართლებმა სცნობდა მხოლოდ ერს და არ სცნობდა კლასს, მისი იდეალი იყო დამოუკიდებელი სახელმწიფო და კლასთა სოლიდარობა. მეორე მიმართულება იყო სოციალისტური, კომუნისტური მარქსიზმით გატაცებული, რომელიც აღიარებდა მხოლოდ კლასს და უარყოფდა ეროვნებას, როგორც დრო-მოკლული ნაციონალისტური კრემლი.

ამ ორი მიმართულების სახით ერთმანეთს დაუპირისპირდა ერთი და კლასი, როგორც ყოველ შემთავსებელი და ერთი-მეორის უარსმყოფელი სოციალური კატეგორიები ორივე შემცდარ განსაზღვრა, ვინაიდან უარყოფდა აზვარა ფაქტს: ერთ კლასს და მეორე ერს.

არჩილ ჯორჯაძე (18/2—1914)

არა, არ ვგლოვობთ!

(არჩილ ჯორჯაძის უკვდავ ხსოვნას)

არა, არ ვგლოვობთ... ჩვენს წითელ დროშას კენესა ტირილი არა სმენია, მებრძოლთა რაზმებს უიმედობის, გლოვის ცრემლები არ დასდენია. არა, არ ვგლოვობთ... მებრძოლთა ლაშქარს გლოვა ტირილი არა სწევია... თავისუფლების მოპოებისთვის მას ბევრი სისხლი დაუთხვია, მებრძოლთა რაზმებს გამოჰკლებია ბევრი მებრძოლი დაუღალავი, წითელი დროშა ბევრს ჰყვარებია, ბევრს შეუწირავს იმისთვის თავი, და თუმცა დავკარგეთ მებრძოლი უპირველესი, მოგვწყდა მებრძოლი უპირველესი, არ გვტირია, რადგანც ტირილი, ჩვენ არ გვწევია, არაა წესი. არა, არ ვგლოვობთ, გლოვის ცრემლებით არ შევუარსებდეთ გმირის საფლავსა, მხოლოდ ფიცს დავსდებთ მის სამარხზე, რომ წითელ დროშას შევსწირავთ თავსა.

ი. ვადაკორია.

ან ერთი არსებობს, ან კლასი. სხვანაირი ინტერესები. ეროვნული ინტერესები უნდა გავიგოთ, როგორც უპირველესობის ინტერესები. და ვინაიდან ერის დიდ უპირველესობას შეადგენს მშრომელი ხალხი, ამიტომ მშრომელთა ინტერესები უნდა მ. ვადაკორიის ინტერესები. ამიტომ გავგეჟული მშრომელთა კლასი და ერთი თითქმის ერთმანეთს ჰყვარავს, მათ შორის არავითარი წინააღმდეგობა არ არის და თუ მას მსხვერპლად ეწირება უმნიშვნელო უმცირესობის ინტერესები, ამას ჩვენ არ უნდა დავერიდოთ.

დღემდის არისტოკრატია და ბურჟუაზია ლაპარაკობდა ერის სახელით, მაგრამ აკეთებდა თავის საკუთარს, წოდებრივ და კლასობრივს პაქმეს. ის აწარმოებდა კლასობრივ პოლიტიკას ეროვნული პოლიტიკის სახელით, მას ერის ინტერესებზე მიჰყავდა თავის კლასური ინტერესები. მაგრამ ბურჟუაზიის ინტერესები ეწინააღმდეგება ერის უმრავლესობის ინტერესებს. ამიტომ ეს ინტერესების ინტერესები არ შეიძლება გამოხატული უმცირესობის იდელები გამოხატული უმცირესობის

მთელი სიცოცხლე, ნიჭი და ცოდნა შესწირა ამ იდეას და გაერთიანებისკენ მოწოდებით გამოესალმა სამუდამოდ ამ ქვეყნას. დღეს ის სდუმს, მაგრამ მისი სული საქართველოში ტრიალებს ჯერ კიდევ სასწრაფო დაუკმაყოფილებელი და მის მაგვრად მთელი მშრომელი საქართველო იმერებს მის მართალ სიტყვებს. იმემა.

არჩილი და საქართველოს დამოუკიდებლობა.

ცხრა წელმა განვლო მას შემდეგ, რაც ქართველ ხალხს ჩამოსცილდა არჩილ ჯორჯაძე. არჩილის შესახებ ცხოვრებისა არის და იყო არა

ქართულის მწერლობაში ძალიან ბევრი დაწერილია. უმეტესად, შემდეგშია საგზაო მასალის მისცემს ქართულ საზოგადოებრიობის მემკვიდრის არჩილის ცხოვრება და აზროვნება. მაგრამ ყოველივე ეს ხდება იმდენად, რომ არჩილ ჯორჯაძე იყო ტულ ერთი ქართველი პუბლიცისტი, რომელმაც ერთგვარი ეროვნული სიტყვა შექმნა ქართველ ერის პოლიტიკური ცხოვრების ორგანიზაციის, რომლის ირგვლივ და ნიადაგზე შეიქმნა ის პარტია, რომელმაც ძალიან დიდი როლი ითამაშა საქართველოს კულტურულ მოძრაობაში.

ჩვენ ვგულისხმობთ საქართველოს სოციალისტ-დემოკრატიულ პარტიას.

აზროვნების მხრივ არჩილი იყო ამ პარტიის საუკეთესო და უდიდესი წარმომადგენელი. ერთი მწარე ბედი თან დაჰყვა სოციალისტ ფედერალისტთა პარტიას: მას არ ჰყოლია არც ერთი ისეთი ხელმძღვანელი, რომელიც არ ყოფილიყო სტოსა, რომელიც დიდი ნაკლით აღესწავილი. ამ მხრივ ინტელიგენციამვე სპეციფიური სენი სავსებით ახლებდა პარტიის ბელადებსაც. აქედან ჩილი დიდი მოამბე იყო, მაგრამ ლიან პატარა პრაქტიკოსი, თვითონ ტიკოსი პოლიტიკაში მებრძოლი და პარტიული მუშაკის მაგიერ. ჩილის შემდგომი ლიდერები ან რაღაც „დამინისტრატორები“ ან ბრძოლი, თეორეტიკოსი და მტკიცე პოლიტიკური მოღვაწე, ამ ორივე აუცილებელი პირობის შემავსებელი ლიდერი არ ჰყავდა ჩვენს პარტიას.

ეს უმეტესად იყო ერთი იმ მზესხილავი, რომელიც ნაყოფიერ იდეებზე შეკრებილ ხალხს ვერ აჩერებდა და ჰქსაქსავდა.

რა პრაქტიკულ სქემას გადმოშლიდა არჩილი, რომ ის ცოცხალი ყოფილიყო დღეს? საითკენ იხრებოდა მისი გონების ისარჩილი ამ საკითხზე ჩვენ არ შეგვიშოლდეს გადპირილი პასუხის გაცემა არჩილის შემდგომი ხანა ისეთი მდიდარი იყო შინაარსით, ახალი მასალებით და მოტივებით, რომ ჩვენ ვერ ვავსებდით რაიმე კატეგორიულ დასკვნა გამოვიტანოთ არჩილის პოლიტიკურ მეთოდ რთულ გითარე ბათა შესახებ. როცა ომმა და რევოლუციამ მთელი ინტერნაციონალი (მეორე) მოსპო და გაანადგურა, როცა პერველები სამშობლოს ტარებში შეყარა, ხოლო პლენარეგებს და ჟორდანებს მშობელი ერი გადაექცათ საშოკოვლოდ — ასეთს პირობებში ძნელია რაიმე ვსთქვათ არჩილზე, რომელიც დაიბადა ეროვნულ აზრების ქადაგებაში და გარდაიცვალა კიდევ ეროვნულ ერის ბიებაში.

მაგრამ თუ ჩვენ მივმართავთ არჩილს არა ამოპოკრებულ ზღვის ტალღებში, არამედ მის წყნარი მუშაობის დროს, როცა ის დაღმგებით ისწავლიდა მსოფლიოს ვითარებას და გვისახავდა ჩვენი ხალხის პოლიტიკურ სევტებს, ესე იგი თუ ჩვენ ავიღებთ არჩილ ჯორჯაძეს, როგორც ასეთს, ჩვენ, რასაკვირველია, სრულიად შეუცდომლად შეგვიძლიან მისი აზრების გადმოცემა და დათვალება.

ერთხელ და სამუდამოდ უნდა ვადიაროთ ერთი დებულება, როგორც მეტად სანტერესო მასალა საზოგადოლ ჩვენს ისტორიისთვის: მთელი რევოლუციონური პერიოდი ჩვენს ცხოვრებისა არის და იყო არა

უკვე ჩამოყალიბებული წყობილებით სურათით, არამედ უბრალო კომბინაცია ათასგვარი შემთხვევითი გარემოებითა, რომელთაც ხან და ხან შესაძლოა მიეცეს სერიოზული მნიშვნელობა, მაგრამ რომელიც ჩვეულებრივად ნაკლები შედეგებით თავდება.

რევოლუციონერ მოძრაობის ეს ხასიათი ჩვენ ყველას დაგვაფიქრდა და 1917 წლიდან ჩვენმა ყოველმა პარტიამ თითქმის ძირითადი ცვლილება შეიტანა პროგრამაში! აი ასე და ამდენად დაუმორჩილებლად „ღრმა“ პოლიტიკოსები ცხოვრების ზედაპირზე ამოტყევივბულ ფაქტებს.

პოლიტიკურ პარტიას არ შეუძლია გარეუბნის ანგარიში ცხოვრების კონკრეტულ ვითარებათ, მაგრამ შეუძლებელია პარტიის ძირითადი პოლიტიკა საფუძვლიანად იცვლებოდეს პარტიის მომხრის ზეგავლენით. პარტიის ძირითადი პოლიტიკა ზრდა და განვითარების არა მარტო ნორმალურ პერიოდში, არამედ რთულ ხანაშიც, ჩვენს სამწუხაროდ ეს საგანდებლო მოთხოვნები პარტიული პოლიტიკის ყველას დაგვაფიქრდა. საქმისი გახდა ჩვენთვის საქართველოს სეპარაციის, ესე იგი დამოუკიდებლობის წარმოდგენა და განცდა—ერთბაზე მივიწყეთ მიწის ჩვენი მსოფლმხედვეობა, რომელსაც ვლევითი ოკილის განმავლობაში თუ ასე მძლავრი და საჭირო იყო 1918 წელს პარტიულ სეპარაცია, რისთვისაც მოვითხოვდით მას წინადაც ან ალად დაუტარეთ მხარი სამხედროდ დამოუკიდებლობას 1918 წელს, თუ 1904 წლიდან 1918 წლამდე უარსაყოფად მიგვიანდა სეპარაცია?

როდის ვიყავით ჩვენ მართალი? როდის შევცდით? პირველადი ცხოვრება დაგვანახებდა როდის ვიყავით ჩვენ შეცდომი. პარტია მან არის ლონდონი და შეშუპდარი, ციკლი მისი შეშუპების მიხედვით ეწყობა და ლაღდება ცხოვრება. ლამაზ სახეებს პოლიტიკაში ისევე მცირე მნიშვნელობა აქვს, როგორც კამპანელს ან სხვა რომელიმე უტოპისტების სახეებს.

ესა დაუბრუნდეთ ისევ არჩილს. არჩილს, რომელიც შედარებით პარტიულ ცხოვრებაში და საგებითვე, ცივი გონებითვე გვიღადა ჩვენს საველ გზებს.

არჩილის აზრები მარტო ნორმალი დროისთვის კი არ იწერებოდა, არამედ დიდ ქარბუქსა და ორომტრიალშიც ჯნდა გაგვტარებდა მის მიერ დალაგებული, ხოლო პარტიის მიერ მიღებული აზრწყობანი.

შემთხვევაში ჩვენ გვიანტრეგებს არჩილის პოზიცია ეროვნულ საკითხში. თუ არჩილი არ დაკარგავდა თავის ნამდვილ სახეს, არ დამოკიდებოდა ბურჟუაზიული იდეოლოგიის და ზოლოვების, ერთი სიტყვით, თუ არჩილი მტკიცე გუშავდა იქნებოდა პარტიის მართალი პრინციპებისა—უმეტესი იგი იქნებოდა დღეს იქ, სადა ჩვენა პარტია და გააკეთებდა საქმეს, რომელიც ჩვენ ვეზახურებით შეგვძლება არჩილის მთელი ნაწერები.

სეპარატიზმის საკითხი, ესე იგი საქართველოს სუვერენულ დამოუკიდებლობის პრობლემა ჩვენი პარტიისთვის მუდამ ერთი უმთავრესი საკითხი იყო. 1909 წელს არჩილი იკვლევს ამ ძირითად საკითხს და ამბობს: „სეპარატიზმისა და ისტორიულ უფლებათა შესახებ სჯამასი იმ ხანაში არ შეწყვეტილა. ამ საკითხმა ამოყო თავი ქართველ რევოლუციონერთა პირველ კონგრესშიც, რომელიც იყო შემოწმებული ენევაში 1 აპრილს 1904 წელს და რომელიც საქართველოს სოც. დემოკრატიულ პარტიის დამფუძნებელ კრებად ჩათვლებად კონგრესის 4 აპრილის სხდომაზე

უარყოფილ იქნა სეპარატიზმი. კამათის შემდეგ კრებამ გამოატანა შემდეგი რეზოლუცია. მოგვყავს ამ რეზოლუციის ბოლო: ქართველ რევოლუციონერთა კონგრესი უარყოფს სეპარატიზმს; რომელიც კიდევ არ ჩათვლება ერთა სოციალურ განვითარებისა და ერთა ზოლის სოლიდარობის განმტკიცების თავდებად და აცხადებს, რომ თავისუფალ საქართველოსათვის საუკეთესო და უსაქიროესი პოლიტიკური წესწყობილება ჯნდა იყოს ავტონომიური საქართველო, სხვა ერებთან ფედერატიულად შეკავშირებული“.

ეს მასალა მოყავს არჩილს, რომელიც მეკლავის ქართულ საზოგადოებრივ მოძრაობისა. შემდეგ ხანაშიც არჩილი აღსახავს ხოლმე უკვე ჩამოყალიბებულ სოციალისტურ ფედერალისტთა პარტიის აზრებებს, მოქმედებს და გვიმტკიცებს: „ცნობის ფურცელი“ დიჯად იწყებს ლაპარაკს ჩვენი ცხოვრების საქროვებზე... საბუთიანი წერილები იბეჭდება კანდასა, ავსტრალიასა, შვეიცარიასა და შვედეთში შტატების შესახებ. გაზეთი დემოკრატიული ავტონომიის მომხრე, ამასთანავე იგი ზრუნავს სხვა ერებთან დამოკიდებულების განმტკიცებასა და გაუმჯობესობაზე. ფედერაცია იმ საგანთანავე, რომლის შესახებაც ბევრს ლაპარაკობს გაზეთი. გზა და გზა არკვევს იმასაც, თუ რა არის პროტექტორატი, პირადი უნია, რეალური უნია, კავშირი სახელმწიფოთა (კონფედერაცია) და ფედერაცია. ფედერაციაში ყველაზე უფრო შეთანხმებულია დამოუკიდებლობა და ერთობა.“

იმ დროს, როცა არჩილ ჯორჯაძე ამას სწერდა (1909 წ.) იგი იყო მაშინ ჩვენი პარტიის ნამდვილი ყავარჯენი და ჩვენი პარტიის ზრახვათა საუკეთესო გამომხატველი. ქვეით არჩილი კიდევ ჯერ კონკრეტულად გამოხატავს ჩვენს გეგმას. ჩვენ—ამბობს არჩილი—თავდაპირველად საქართველოს ავტონომიისთვის ვმუშაობთ, მაგრამ ეს ჩვენი მუშაობა ხელს არ უნდა უშლიდეს მთელ კავკასიისათვის მუშაობას. საცა ერთ ტერიტორიაზე მეზობლად და არეულად რამდენიმე სეპარატიზმი, იქ მათ საცხოვრებელი წესწყობილება მათის საერთო ინტერესების მოდარაჯე უნდა იყოს. ამ გვარ დარაჯად იქნება კავკასიის ფედერაცია.

საქართველოს ერთეულის მოწყობიდან გამოვალთ, თუ კავკასიის ავტონომიის ნიადაგზე ვიღებთ, ეს სულ ერთია—ცხოვრება გვაძლევს ერთმანეთისაკენ ვიბრუნოთ პირი და საერთო ინტერესების დაცვისათვის შესაფერისი ორგანოები გავჩინოთ. ვინც ამბობს, საერთო ინტერესები არ გვაქვს, ის ან ცხოვრებაში დაკვირვებული არ არის, ან კიდევ ხელმძღვანელობს ვიწრო ნაციონალურის გრძნობებით“ (გვ. 236).

ჩვენი ცხოვრების მეთვალყურეობა კარგად მოეხსენებათ, რომ სოციალ-დემოკრატები ფედერალისტებს მუდამ ამტყუნებდნენ ვიწრო ნაციონალიზმში. ეს საკითხიც დიდ კამათს იწვევდა და, რასაკვირველია, აძულებდა არჩილსაც კატეგორიული აზრით გამოეთქვა ფედერალისტების ნაციონალიზმზე. არჩილი ეკამათება ანს (ნოე ჟორდანის) და სწერს: „რომ ფედერალისტებს მართა საქართველო არ აქვთ მხედველობაში, ამისი მაჩვენებელი, სხვა რომ არა იყოს რა, თვით ამ პარტიის სახელწოდებაა. ფედერალიზმი—ერთა კავშირია და ვინც ამ პრინციპს აღიარებს, მისთვის საუკლებოა ყველა იმ ერთა ინტერესები მიიღოს მხედველობაში, რომელიც ფედერაციაში“... (გვ. 241).

სოც. დემ. პროგრამის დატოვება მოხდა ლენინობისთვის 1907

*) იხ. ჯორჯაძე, წ. I, გვ. 200.

**) ჯორჯაძე, გვ. 214.

წელს. ამ პროგრამას ეხება არჩილი და დასკვნის: „მაშასადამე, ფედერალისტებს არა თუ თავიანთი მეზობლები, არამედ მთელი რუსეთის წყობილება აქვთ სახეში“ (იქვე). ჩვენ არ შეგვიძლია ან კიდევ მეტის დაწვრილებით განვიხილოთ არჩილის აზრები. ვიტყვით მხოლოდ შემდეგს: არჩილის მთელს აზრებებში წითელი ზოლივით გაწოლილია ფედერაციის მიღება და სეპარატიზმის უარყოფა.

დასასრულს აღვსახავთ, რომ არჩილი თავის საყვარელ ფედერაციას აფუძნებდა სოციალიზმზე და სოციალისტურ ორიენტაციაზე. არჩილი ეხება რუსის (კრუ ინტელიგენტებს და ატყუნებს მათ ერის საქმისადმი გულგრილობაში უმთავრესად იმ მისაზრებით, რომ მათ სოციალიზმი არ სწამდათ. არჩილი ეუბნება მათ: „არ ვიცი, შეიძლება მართლა გქონდეთ ეს განზრახვა, ხოლო ამ სოლიდარობას თქვენ არ ემსახურებით და ვერც ემსახურებით, რადგანაც სოციალიზმი არ გწამთ, სოციალიზმს დასცინით“ (წიგნი II, გვ. 220). ეს მეტად საყურადღებო არგუმენტაცია ეროვნულ საკითხის სოციალიზმის ნიადაგზე გადმოტანისათვის.

თუ ერთ შემთხვევაში არჩილი სხვას ამტყუნებდა სოციალიზმისადმი გულგრილობაში, მეორე მხრივ კი სოციალ-დემოკრატები მუდამ უმტკიცებდნენ არჩილს სოციალიზმის მივიწყებას. რასაკვირველია, ეს ძალიან აღონებდა არჩილს, იგი ამას ხსნიდა დასვლების საოცარის დემოგოგიით: „არა ერთხელ განვიმარტავთ, ამბობს არჩილი, რომ ს. დემ. იმავ სოციალურ ნიადაგზე იდგნენ, რომელზედაც იმყოფებოდნენ ს. დემოკრატები. ს. დემოკრატები ეომებოდნენ იმ საზოგადოებას, რომელიც ეკრძო საკუთრების პრინციპზე აგებული და მაშასადამე ფედერალისტებზე ბურჟუაზიის იდეოლოგიათა და კომპაგზად ვერ გამოდგებოდნენ“ (გვ. 248).

ასეთი იყო მოკლედ არჩილი. რა მოხდებოდა ომის პრიცესში და ომის შემდეგ?—ვერ ვიტყვით ვერაფერს. დაივიწყებდა ფედერაციას და სოციალიზმს როგორც ეს მემარჯვენეებმა ჩაიდინეს, თუ იქნებოდა ჩვენი პარტიის ურყევად დროშასთან ფედერაციასთან და სოციალიზმთან ამის გამოცნობა ეზოა შეუძლებელია.

ვიტყვით მხოლოდ: დღეს არჩილი აღარ არის ჩვენთან, მის გულს და ტერისსამარის ლოდი დაჰპატრონებია, ხოლო ჩვენ კი, როგორც მისი ურყევი და ნამდვილი შეილება, პირნათლად შენახული გვაქვს მისი მთავარი დებულებანი, როგორც ყავარჯენი ჩვენს ყოველ-დღიურს მუშაობაში.

თედო ლლონტი.

ჩვენ წინააღმდეგი ვართ იმ შესვლებას, რომელსაც ავრცელებს სოციალ-დემოკრატები ერთა დიდი ფრაქცია, ვითომ, სოციალისტურ და დემოკრატიულ წესწყობილებათა შორის ძირითადი თვისებითი განსხვავება კი არ არის, არამედ ოდენობითი; ვითომ დემოკრატიული რეჟიმი ევოლუციის განხორციელების პათი ნეგატივად უხსლოვდება სოციალიზმს. ეს შესვლებები ცრუ შესვლებებია მიგვანია. ამიტომ ვამბობთ, სოციალიზმის განხორციელების გზა—რევოლუციაა.“

(1904 წ.)

არჩილ ჯორჯაძე.

არჩილ ჯორჯაძე

დღეს შესრულდა ცხრა წელი მას შემდეგ, რაც ქართულმა სოციალისტურმა აზროვნებამ დაკარგა ისეთი დიდი პიროვნება, რომელსაც მთელი კულტურული ეპოქა შექმნა ჩვენი ერის ცხოვრებაში. ამ ეპოქად არჩილ ჯორჯაძის აზროვნებისა და მოძღვრების მთავარი კონტრების აღნიშვნა და გადმოცემა კი ძნელი არის. ამისათვის საჭიროა დამზიდეული ეპოქა, დაწვინებული პიროვნების შინაგან შეგნება და ზედმიწევნით აღწახნობა იგი.

არჩილი მრავალ მხრივ კულტურული-ლიტერატურული იყო აღმწერილი. მან გარკვეული და ნათელი სიტყვა სთქვა ჩვენი ცხოვრების ყოველი კულტურული დარკის შესახებ, მკაფიოდ აღნიშნა ჩვენი კულტურული ცხოვრების აღორძინების გზები და ამით უდიდესი ავტორიტეტის სახელი მოიხვეჭა საქართველოში. არ არის არც ერთი დარგი ჩვენს ცხოვრებაში, რომლის შესახებ არჩილ ჯორჯაძის სიტყვას დიდი ფასი და ღირებულება არ ჰქონდეს. არჩილი ჩვენი ეროვნული კულტურის სიღრმეში შეიჭრა და იქ მოიპოვა თავისი მუდმივი ბაზა. არჩილი და საქართველოს კულტურა განუყოფელია ერთიან. ამოშალეთ არჩილ ჯორჯაძე საქართველოს ძალაზრუნველ რეჟიმს და ამით თქვენ ჩვენი საზოგადოებრივი აზროვნების ისტორიულ წამალი ერთს დიდ ხანას, ურთმისობაზე ჩვენი ცხოვრება ერთობაშია და უშიშროებაშია.

მაგრამ არჩილ ჯორჯაძე ერის უფლებებისთვის მებრძოლ გმირის სახელს ატარებს უმთავრეს უმთავრესად ჩვენს ერს. ეს ერთი მხრივ მართალია არის. არჩილმა დიდი უმრავლესობა თავისი უმრავლესი შემოქმედებისა ეროვნული პრობლემის გმარკვევას მოაწოდებ ჩვენსა და ამ კითხვას თავისი კონკრეტული სახე და რანსური საფუძალი მიუყვება. შეიძლება გადკრით ითქვას, რომ არჩილი პირველი პოლიტიკური მოღვაწე არის საქართველოში, რომელმაც პირველად ნათლად და გარკვევით დაყენა ეროვნული საკითხი პოლიტიკურს ნიადაგზე და ჩვენი ეროვნული არსებობის ის ფორმელა გამოძინა, რომლის იქით ქართული პოლიტიკური აზროვნება ვერ წავა. არჩილ ჯორჯაძემ საქართველოს ეროვნული საკითხი მრავალის მხრივ შეისწავლა, მრავალის საშუალებით მიუღწია მას, გააშუქა იგი ისტორიული, კულტურული, პოლიტიკურსა და სოციალ-ეკონომიურის საშუალებით და თეორიულ და ერთხელ და სამუდამოდ გადსჭრა ეროვნული პრობლემა ჩვენიში.

გადაჭრით შეიძლება აგრეთვე ითქვას, რომ არჩილ ჯორჯაძემ თავისი მოღვაწეობითა და ლიტერატურული შრომით საქართველოს პოლიტიკური აზროვნება გამოიყვანა ქვეტიურ მდგომარეობიდან და თავსუფალი პოლიტიკური მოქმედების საზღვრები მოუშალა.

მე XIX საუკუნის მიწურულში და მე XX საუკუნის დასაწყისში, მაშინ როდესაც არჩილ ჯორჯაძე გამოვიდა საზოგადოებაში ასპარეზზე, ჩვენი განსაკუთრებით თავსახინოდ მიღწევილობდა ერთი მეორეს ებრძოდა ორი დიამეტრალურად საწინააღმდეგო მამართლებს. ეს იყო „მესამე დასი“ და ჩვენი თავდაზნაურული ინტელიგენცია. თუ ჩვენ მათ პოლიტიკურ აზროვნებას დავაყრდნობთ ნათლად დავინახავთ, რომ ეროვნულ საკითხში არც ერთს მთავანს არ ჰქონდა დამოუკიდებელი პოლიტიკური პროგრამა, ადამილობრივ პარაზიტულ და ხაჰარობებს მხედვით შემოვახვევდა ჩვენ არ ვიტყვით, რომ მათ მოღვაწეობისა და აზროვნების ეროვნული ნილიზმი ხასიათებდა. სოც. დემოკრატების პირველი პერიოდის შესახებ ყოველად შეუძლებელია ამის თქმა; ეროვნულმა ნილიზმმა მათ შორის შეიღწა მოიკლა (1903 წლიდან) განსაკუთრებით ფეხი. მაქმდე ისინი ეროვნულ ნიადაგზე იდგნენ და არ ებრძოდნენ ეროვნულ კითხვებზე დადებითად ლაპარაკს. ასევე ითქმის თავდაზნაურულ ინტელიგენციის შესახებაც. პირველი გრძნობა და ეროვნული შეგრძნება უმრავლესობაში იყო მათში გენკათარებული. მაგრამ მათ არ ჰქონდათ გარკვეული პოლიტიკური ხაზი ეროვნულ კითხვის პრეპტიკულად გადწყვეტისათვის, მისი რეალური ნიადაგზე დამყენებისათვის. პატარატული ინტელიგენცია ერის შესახებ პატივითი ფიქრობით ირთობდა თავს და ვერ მოქმედებდა გარკვეული სიტყვა პოლიტიკური პროგრამის ჩამოყალიბებად. ასეთივე სენით იყო დაფიქრებული „მესამე დასი“ მოღვაწეც.

აღსანიშნავია ერთი მომენტი, რომელიც აშკარაა ამ ორ მიმართულებების ეროვნული ხაზის შინაარსსა და

მისს უნიკალურებას. მაშინ, როდესაც თავდაზნაურული ინტელიგენციის წიკეში სცდილობდა ტახტის ერთგულების საშუალებით ემსახურა ეროვნულ საკითხს, საქართველოს რევოლუციონული ინტერესებს უფარდებდნენ და მასთან ერთად სწყვეტდნენ და ამგვარად „ეროვნული“ ყინალობის მეთოდის საშუალებით მოუღწენ ჩვენ ეროვნულ საკითხს; დასვლები ჩვენი ხალხის კეთილდღეობას ერთა სწორფულობიანობის ნიადაგზე კი არ ამყარებდნენ, არამედ „უსისლზარყო და უშინაარსო განყენებულ სოლიდარობის ნიადაგზე“. მაშინ, როდესაც პირველი თვითმპყრობელობიდან გამოდგინდნენ ხსნას და წყალობას, მეორენი ამ ხსნას ეძებდნენ რუსეთის დემოკრატიის პოლიტიკურს იდეალში“ (იხ. არ. ჯორჯაძის „ჩვენი საზოგადოებრივი“).

ასეთივე იყო ის პოლიტიკური ატმოსფერა ჩვენს საზოგადოებაში ერის არსებობის შესახებ, როდესაც არჩილ ჯორჯაძე გამოვიდა სამოღვაწეო ასპარეზზე და სძირკველი ჩიყარა სოც. დემ. პარტიისა და დღიდან იწყება პოლიტიკური ბრუსისა და გაუგებრობის გაფანტვა ჩვენი მომავლისა და სამოღვაწეო პროგრამის შესახებ. არჩილ ჯორჯაძემ გარკვეული პოლიტიკური ფორმელა წამოაყენა ეროვნული საკითხის მოსაწესრიგლად ჩვენი და ერთხელ და სამუდამოდ შეიშალა საზოგადოებრივი ძალენით გარკვეული პოლიტიკური საკითხებზე სუბარბი. დღეს ამ პოლიტიკური ფორმულით აზროვნებას და ფიქრს ქართველი საზოგადოებმა და ვერც ერთმა პოლიტიკურმა ჯგუფმა ვერ შეძლო არჩილის დებულების გაღალახვა და მისი უარყოფა.

— ერთი უმჯობესი და კვდება არა ბიოლოგიურ კანონის ძალთ არამედ სოციალ-პოლიტიკური ორგანიზაციის უფარისობს გამო. ორგანიზაცია ერის ძლების არას უტყუარი ფარმული და გარკნია მისი არსებობა-განვითარების ამის არჩილმა და ეს არის განსაკუთრებული წერტილი მისი ეროვნული პროგრამისა. თუ გინდათ ერის არსებობისათვის ზრუნვა და მისი გადარჩენა, თქვენ ჯნდა მონახით შესაფერისი სოციალ-პოლიტიკური ორგანიზაცია ერისათვის. არჩილ ჯორჯაძემ ასეთი სოციალ-პოლიტიკური ორგანიზაციის ფორმელა მისცა ქართველ ხალხს და მისი ეროვნული აღორძინებისათვის შესაფერისი პროგრამა დასახა.

არჩილ ჯორჯაძის შეგნებულ რეჟიმს ხანაში მოუხდა მოღვაწეობა, რუსეთსა და იმპერიალიზმი ანადგურებდა ქართველ ერის სასიცოცხლო უფსკურებს დგარმისი გადაგვარებას, ასინილიცია ეს მიზნით იყო გადტყული. ამ შესაღწერაში არჩილმა გადასრულია მელარი სიჭყვა და გამედული გამოძახილით მოუწოდა ხალხს „ეროვნულ უფლებებისთვის“ სამბრძოლელად. არჩილს კარგად ესმოდა, რომ ეროვნულს განთავისუფლებას ქართველი ხალხი ვერ ეღარებოდა ვერასოდეს, თუ არა რევოლუციის გზით. არჩილის მოფლმხედველობა ეროვნულს საკითხსა გადაწყვეტის დროს წმინდა რევოლუციონერი იყო და მან პირველმა ჩვენში დასახა ეროვნული ფაქტორი, როგორც რევოლუციონერი ფაქტორი, როგორც ძველი წყობილების წინააღმდეგ მოსქმედი ძალე. დამარჯულ და დამონებულ ერის ხსნა რევოლუციაშია, აი პოლიტიკური ლეიტმოტივი არჩილ ჯორჯაძის ეროვნული პროგრამისა.

— ვინც წრფილის გულით მოისურვებს ქართულ ცხოვრების გაუმჯობესობას, ვისაც მართლა სწამდა ქართველი ხალხის აღორძინება, აუცილებელი უნდა შეერბოლოს რუსეთის მთავრობას, როგორც შემქმნელ და მცველს ქართულ ცხოვრების ძირითად უკუდარბოების, მაშასადამე, ჩვენი ქვეყნის მოკუე იძულებულია არსებულ კანონის წინააღმდეგ გამოვიდეს, „უკანონო“ მოქმედების ნიადაგზე დავდეს. და იგარამც თუ ძალუფლებია შეგარყობს და ძიარა გამოუთხარბოს არსებულ პოლიტიკურს წესწყობილებას, ამგვარა მოქმედება წინააღმდეგ მოვალეობადაც უნდა გახადოს, ამ გვარად, ჩვენ წინ ერთად ერთა გზა—გზა „უკანონო“ რევოლუციონერის მოქმედება-მოღვაწეობაა“... სწერს არჩილ ჯორჯაძე (იხ. ურ. „საქართველო“ პარიზი 1908 წ. № 4. წერილი: „მბძოლის საშუალებანი“).

ამ სიტყვებს კომენტარები არ ესაქიება. არჩილ ჯორჯაძის პოლიტიკური მსოფლმხედველობის დასახასიათებლად საქმარისი არის შემოდ მოყვანილი გასული სიტყვებიც, სიღრმაც ნათლად სჩანს, რომ ერის განთავისუფლება იმპერიალისტურს არტახებისაგან შეუძლებელია ლეკაოლურის საშუალებით, რომ ერებს ერთადერთი რევოლუციონერი გზა აქვთ თავიანთ უფლებების აღსად-

ყოველივე ეს კონკრეტული ფაქტები, რომლის მიტოვებაც ვაძლავთ და არავის
რომელიც ნათესაობის სიღრმისა და სიყრდნობისა, არაფერსა და ჩემსა და
ზრუნვის სისაღისა და სიწმინდისა.

სერ. ამაღლებული.

მუშათა წერილები

გვანი ახს. პრემიის საშუალო

მეორეჯერ ფედერალისტთა პოლი-
ტიკა არსებითად გადის და თავის მას-
შავლებს საზღვარს და ამდენადვე
მეორეჯერის გადგენს ს. დემოკრატია.
ჩვენ ვხედავთ, რომ არაფერსა და ლაზარ-
სკის რეალიზაცია, თანამედროვე მოძრა-
ობის მისია. ორტოლოქილი მარქსის
ბის ამჟამად კი არსებითად ჩვენს
ს. ზნეობა, დარ კიბა ერთი
არა და მეორესაც ჰყარავენ, მაგრამ
ჩვენ იგი უკვე მზა მხარეული გვაქვს და
თხელი საუკუნის გასწვრივ წინ მი-
ვიდვით.

რატომ ცხადყოფილია ვერ
შეძლებოდა ვერცერთი ძალა. ბევრი
არ იქნა არაფერი, ბევრისათვის სო-
ციალ ფედერალიზმი უცხო ხდოდა მაგ-
ამ მოვლენათა და საგნათა წყობა ი-
ყოფის იაზრობის ისე, როგორც აზ-
როვნება არაფერი, სწორედ ამისა
იღობს სიმძლავრე. არაფერს სამშობლო,
რომ 100 მ.ლიონიანი ქვეყნა ყოფი-
ლაყა, არაფერს ნაზრები სამსოფლიო
განა იქნებოდა, იგი დიდ როლს შეას-
რულებდა მთელი საუკუნის პოლიტიკის
ხასიათის გამოუმუშავებში, მაგრამ სა-
ქართველო სომხების გილიოტინა ყო-
ფილა და არის. უმადური ერა თავს
გაუქმებდა და პარაგვაზე, როგორც
ილიას, დეპუტეები, როგორც არა-
რას..

მაგრამ ამით არ სრულდება განწირუ-
ლი სულის კვება... შეძლება ესა თუ
ის დოქტრინისა და მათი, მაგრამ თვით
დოქტრინის ვერც საკმარისი მოათა-
ვისებოდა ვერც ბოროტის შეფერით, ვერც
ს. დარჩენილ განწირულებით.

სოციალ ფედერალიზმი ნათესაობა იღება,
იგი უნდა აღიარებოდეს, როგორც
სოციალ პოლიტიკური მიმართულება,
და მას ამართლებს ისტორიის ლო-
გიკა, რადგან მან გაუქმდა მათი ცი-
მა სოციალ ცხოვრების ძალა ს. ბა-
ლა.

არაფერს სურათმა უნდა დამწე-
ვის ყოველ ქართველის კადლი,
პირა არაფერი და საქართველო სინო-
პეზია...
საქართველოში იმის, რომ არაფერს
თავისებრი არ არის ერთი სწორი ხა-
ნა იგი სხვა და სხვა ეტაპში მისი
დავების განვითარებისა სხვა და
მთავარსა და სხვა, მაგრამ ამით
არაფერს არაფერს ნაზრები. ეს
საქმეა თავისებრი ყოველი დიდი
მოვლენის. ოგ. კონტრე, რომელიც

ყოველივე მეტაფიზიკური სისტემა უარყო
ოთხის წინაქედების დასაწყისში, ამჟამად
როგორც კონტრე მეტაფიზიკური მისტიკური
სისტემით დასრულდა თავისი ს. ბა-
ლა.

განტოვ არ არის თავისუფალი წი-
ლოვანობით თავისი აზროვნებისა, კარ-
მარტივი ლიბერალიზმით დაიწყო და
სოციალიზმით დასრულდა თავისი ნაზ-
რები.

ამის გარდა შეუძლებელია არაფერს
ნაზრები მივიღოთ, როგორც ანარქული
საქართველოს. სოციალ პოლიტიკური
ვითარებისა არაფერს ეტაპში. მართა-
და მაგრამ ობიექტური სოციალ გარე
მოსაზრებისა შეუძლებელია რამე
სოციალურ ნაზრების აღმოცენება რამ-
დენადაც ამა თუ იმ სოციალ პოლიტი-
კური დოქტრინის აღმოცენებისათვის

საქართველოში მეორე საუკუნის და-
საწყისის ერთადერთი ღრმა მოაზრო-
ბე იყო ანარქიზმი. ამდენადვე არაფერს
ნაზრების დიდი გავლენა ქონდა ჩვენი
საზოგადოებრივი განვითარების განვითა-
რებაზე და უნდა ვთქვათ, რომ ამ
გავლენისაგან დიდწილად ვერ გან-
თავისუფლებით, რადგან ის სოციალ-
პოლიტიკური მხედველობა, რომელიც
არაფერს იყოფოდა საფუძვლიან განმარ-
ტებულა არა მარტო თეორიულად,
არამედ იგი მართლდება და ნაღდდება
პრაქტიკულად.

ჩვენ მის თანამოაზრებს გვმართებს
გაგვიკვირდეს ენერგია, რომ არაფერს
არაფერს, სიმშობილი მისი ნაზრების

ნი დარჩენი ბრძოლის ველზე იმ ბასრი
იარაღით, რომელიც იგინი არაფერს
გერბობდნენ.

დადგა უ მი ქართველი ხალხს სამუ-
დამოთ მონობიდან განთავისუფლებისა
და ეს მორიგი საკითხი ამ 25 წლის
წინედ რუსეთის რევოლუციის მიმო-
ღრმე არაფერს ჯორჯაძემ დააყენა—ხმა
მალა ვამბოთ რომ—სხვა არაფერს.

არაფერი და საქართველო—საქართვე-
ლო და არაფერი—სხვანაირი გარდა და
წარმოადგენა ჩვენთვის არაფერს.

არაფერს მიმართულება შექმნა სა-
ქართველოში; მან პარტია ჩამოაყალი-
ბა და ეს პარტია არის საქართველო
საქართველო—საქართველო—საქართველო
პარტიისთვის კი არ უნდა, არამედ
პარტია საქართველოსთვის, ვინაიდან
მან როდესაც შექმნა ეროვნულ-სოცია-
ლისტური მიმდინარეობა საქართველო-
ში—ის დაიკრძალა თავის ქვეყნის საკუ-
თარ ძალებს და საფუძვლად კი დაუდგა
საქართველოს იდეალ—ფედერალიზმი—
ვისუფლებლობა ერთი თავისუფალი კავშირით.

არაფერს ჯორჯაძემ ძალიან კარგად
იციოდა, როდესაც ის ეროვნულ კულ-
ტურის პრინციპებით გამოდიოდა, რომ
თუ ვინმე საქართველო სამშობლოს
კულტურის აკადემია—ეს პარტია ყოფი-
ლისა პარტია, მეუბნება და გვითხრობს.
ზურაბუნის სამშობლო არაფერს გვგ-
ბით ყოველ კავშირში. ამ შეგნებით,
ამ რწმენით იყო რომ არაფერი იმბო-
და მ. ენი ქვეყნის ბძალიან არაფერს და
ისი, როგორც ყოველთვის და ყველგან
არაფერი, როგორც ტანჯული ერის
მესიდეზმე, როგორც მებძოლთა ბე-
ლალი, ის ამ გაფთხებული ბძალიაში
დაეცა, მაგრამ დღეს ქართველი ხალხი,
მთელი საქართველო არაფერს დროში,
არაფერს იდეალურად და არაფერს აღ-
მართვის იმბო.

არაფერს ჯორჯაძემ იდეალურად გაიმარ-
ჯა. არაფერს იდეალურად მივიღო მეცნიერ-
ბული და ფილოსოფიური მეცნება იყო: „ნა-
ციონალიზმის გზით სოციალიზმისაკენ“.

ამ გზით მიღან დღეს მსოფლიოს ყვე-
ლა კულტურული ერები, ამ გზით მი-
ღან დღეს სოციალიზმისაკენ რუსეთის
კომუნისტებიც. ეს მცნება შეგნებს და
ამ გზას დაგნენ „ჯორჯაძის“ სა-
ქართველოში ის ერთადერთი მუშა-
თა პარტია რომელიც არაფერს სოცია-
ლისტის დროს, ე. ბადანიანს მეთაურო-
ბით „სამე დასად იყოფებოდა“ და
რომლის გავრცობა, შეგნებით და წარ-
მოადგენით „ნაციონალიზმი“ რომელიც
არის საფუძვლიანი ინტერნაციონალისა,
„შოვინიზმი“ და „კაცი კამიობით“
იყო აღიარებული.

რა მოხდა ცხოვრების ვითარებაში?
ქართველმა მშრომელმა ხალხმა სო-
ციალ-დემოკრატიის მამამთ ვარი და

ლიდერი ქალაქი ნ. ე. ბადანიანს ანა-
რა და დაეჭრა არაფერს ჯორჯაძის
იდეალის, მის მიერ აღიარებული
დროშის წინაშე, მაგრამ რატომაც
ქართველმა ხალხმა დაუშვა შეცდომა
მით, რომ ნ. ე. ბადანიანს პარტიის დრო-
შაზე სიტყვა „დემოკრატია“ არ წა-
რეკდა. ჩვენ გვყავს, რომ შორს აღარ
არის ის ნეტარი წამი და დრო, რო-
დესაც ქართველი ხალხი შეიგნებს თავ-
ის შეცდომას, ზურგს უბრუნებს „დე-
მოკრატიულ მუშაკთა პარტიას“ იგი,
მან ზურგი შეუბრუნა რამიშვილის პარ-
ტიის მიმართულებას და დადგა რო-
გორც ერთი კაცი იდეალურად გამარჯვ-
ებულ დიდი ქართველი სოციალისტის
არაფერს ჯორჯაძის დროში ქვეშ.

იციის თუ არა ქართველმა მშრომელმა
ხალხმა არაფერს ჯორჯაძის პარტიის წა-
მებელი ისტორია; იმ არაფერს, რომ-
ლის ვინაობას დღემდის უმალავენ ქარ-
თველ ხალხს ჩვენი ქვეყნის თანამე-
დროვე ანტიგონიზმის მოქმედებით?
იციის თუ არა—და თუ არ იციის, იგი
მოვლენა თუ უყვარს გულწრფელად სამ-
შობლო, თუ უყვარს საქართველო, თუ
სწამს მშრომელი ხალხის გამარჯვება
და მომავალი—მას აუცილებლად უნდა
უყვარდეს არაფერს ჯორჯაძე.

ვისაც სურს რომ საქართველოს სო-
ციალისტურ მოძრაობის ისტორიას
გავცნოს, ვისაც ეინტერესება საქარ-
თველოს აწევა და მომავალი, ვისი სო-
ციალისტური საქართველოს სოციალისტურ
გადაქცევა—მან უნდა იცოდეს არაფერს
დასაწყისში—მან უნდა იცოდეს არაფერს
ს. მ. მოქმედება, მისი ბიოგრაფია,
მისი წარსული და მისი როლი საქარ-
თველოს ცხოვრებაში. ეს ყველაფერი
ქართველმა ხალხმა განიხილა უნდა გაი-
ხადოს.

თუ ყველა ამას ჩვენ გამოვტოვებთ,
თუ გავრდით აუღიან, თუ არაფერს და
მის პარტიას ჩვენ არ გავცნობთ, თუ
ჩვენ არაფერს პარტიას და სიყვარულს
მოვალეობით—იცილეთ ყველა რომ სა-
ქართველოს ეროვნული თავისუფლების
საკითხი მომავალში კვლავ „მტკიცება“
საკითხად დარჩება ჩვენთვის.

ჩვენი გზა არაფერს ჯორჯაძის გზა:—
„ნაციონალიზმის გზით სოციალიზმისა-
კენ“..

სხვა გზა არ არსებობს—სხვა გზა
ყალბია!

ქართველი მუშაე და გლეხებო! გაკუ-
ვით ამ გზას მოლოდინი! გაკუვით
არაფერს! დაუჯერეთ მას, პარტია იცით
მის სსოვნას!

შენ კი უკვდავო და დიდი მასწავ-
ლებლო! შენი ლაშქრით განათებული

ჩვენ ცხოვრების ბნელ ჯუჯოვში
მავალი მშრომელი მუშა, შენი მოწოდებ-
ები ხსოვნას! აღსრულად და ატყუ-
საქმე—მასწავლებელი უნდა ვიყო
და აღმოვაჩინოთ ქვეყნის წინაშე
რომ—საქართველო თავისუფალი იქნება!
დიდება საქართველოს დიდება შენ!
ასოთ-ამწყობი დ. მელაშვილი.

რადიკალიზმი—სარედაქციო კოლეგია
გამომცემელი— მთავარი კომიტეტი.

უმაღლესი გავითი ტრიბუნა

ოგანო მემარტენე სოციალისტ-ფედერალისტთა სარედაქციო
პარტიის მთავარი კომიტეტისა.
1922 წლის 1 იანვრიდან თვეში გავრცედა ღირს 120,000 მანეთი.
ცალკე ნომერი ყოველგან 5000 მანეთი.
უფასოდ გაუთავა ალანგის გავრცელება.
ხელის მოწერა მიიღება თვის 1 რუბლიდან.
რედაქციის და კანტარის მისამართი: ტ. ბადანიან, სასახლის ქ. № 6.

სალონების სასახლა

სერგიევს ქუჩა № 13
პარკის, პარკის 7-ს
ახალი მშენებლობის კავშირის მორიგი ესთეტიკის სალონი.

ალ. ქუთათელაძე

წიგნების მისწავლის
„არქაული მოგონებები ახალ ქართულ
პოეზიაში“
1) გრ. რომაძე, 2) ტ. ბადანიან, 3) პ. ი. შვალა.
დასაწყისი ს. 7 სთ.

დასწრება შეუძლიან მხოლოდ ახალი მშენ-
ლობის კავშირის წევრებს.

სალონების სასახლა

სერგიევს ქუჩა № 13
პარკის, პარკის 7-ს
ახალი მშენებლობის კავშირის მორიგი ესთეტიკის სალონი.

ალ. ქუთათელაძე

წიგნების მისწავლის
„არქაული მოგონებები ახალ ქართულ
პოეზიაში“
1) გრ. რომაძე, 2) ტ. ბადანიან, 3) პ. ი. შვალა.
დასაწყისი ს. 7 სთ.

დასწრება შეუძლიან მხოლოდ ახალი მშენ-
ლობის კავშირის წევრებს.

სალონების სასახლა

სერგიევს ქუჩა № 13
პარკის, პარკის 7-ს
ახალი მშენებლობის კავშირის მორიგი ესთეტიკის სალონი.

ალ. ქუთათელაძე

წიგნების მისწავლის
„არქაული მოგონებები ახალ ქართულ
პოეზიაში“
1) გრ. რომაძე, 2) ტ. ბადანიან, 3) პ. ი. შვალა.
დასაწყისი ს. 7 სთ.

დასწრება შეუძლიან მხოლოდ ახალი მშენ-
ლობის კავშირის წევრებს.